30.9.2026 KELA/21775/2026

Julkinen

Eduskunnan sivistysvaliokunta

siv@eduskunta.fi

Viite: Sivistysvaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö 1.10.2026, HE 177/2026 vp

Kansaneläkelaitoksen (Kela) asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä opintoetuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi opintoetuuslaki, jonka tavoitteena on muun muassa tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Uudistuksella vahvistettaisiin myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden asemaa sekä vähennettäisiin alaikäisten velkaantumista.

Kela kunnioittaen lausuu esityksestä seuraa:

Alaikäisten velkaantumisen vähentäminen ja lainaturvallisuuden lisääminen

Kela kannattaa ehdotuksia opintolainan korkojen ylimääräisen pääomittamisen pidentämisestä yhdestä lukukaudesta kahteen lukukauteen sekä korkoavustuksen muutoksia muun muassa tulojen tarkasteluajankohdan osalta, jolloin hakijan on mahdollista saada tieto tukioikeudestaan jo ennen korkokauden alkua ja Kela voi maksaa avustuksen suoraan pankkiin oikea-aikaisesti, koronmaksun eräpäivänä.

Kelan näkemyksen mukaan luotonantajille säädettävät velvollisuudet vahvistavat osaltaan opintolainan turvallisuutta. Opintolainavelallisen oikea-aikaisella tiedottamisella muun muassa opintolainan korkojen ja lainanlyhennyksen takaisinmaksun alkamisesta ja mahdollisuudesta hakea korkoavusta vähentää myös valtiolle takaajana maksettavaksi siirtyviä opintolainoja.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Kela kannattaa laintakausoikeuden poistamista alle 18-vuotiaalta vanhemman luona asuvalta opiskelijalta. On kohtuutonta, että alaikäinen joutuu velkaantumaan opiskeluaikaisen toimeentulonsa takia.

Toisen asteen koulutuksen enimmäistukiajan pidennysoikeuden rajaaminen

Kela ei pidä välttämättömänä, että muissa kuin korkeakouluopinnoissa rajattaisiin enimmäistukiajan 12 kuukauden pidennysoikeus vain niille opiskelijoille, joiden opintojen viivästyminen johtuu sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä, vaikka esitetty muutos vastaisikin korkeakouluopiskelijoiden enimmäistukiajan pidennyksen vaatimuksia. Toisen asteen opiskelijat ovat pääsääntöisesti hyvin nuoria ja muutamalla sadalla opiskelijalla vuosittain on vaikeuksia löytää ns. opiskelurytmi heti opintojen alusta alkaen. Kela pitäisi kohtuullisena, että säilytettäisiin nykyisen opintotukilain mukainen oikeus 12 kuukauden enimmäistukiajan pidennykseen riippumatta siitä, mistä syystä opinnot ovat viivästyneet. Enimmäistukiajan pidennystä saavia opiskelijoita on nykyisinkin hyvin vähän, joten rajauksella ei olisi juurikaan säästövaikutuksia.

Opintolainahyvityksen muuttaminen kaksiportaiseksi

Esityksen mukaan opintolainahyvitys muuttuisi kaksiportaiseksi siten, että hyvityksen määrään vaikuttaisi aiempaa enemmän tutkinnon suorittamisaika.

Kela esittää seuraavat huomiot muutokseen liittyen:

1) Erityisesti isompien opintolainojen osalta kannustinelementtiä suorittaa tutkinto tavoiteajassa ei ole. Esimerkiksi 300 opintopisteen tutkintoa suomalaisessa yliopistossa suorittavalla opiskelijalla opintolainahyvityksessä huomioitava lainan enimmäismäärä olisi esityksen mukaan 38 250 euroa. Jos opiskelija nostaa opintolainaa mainitun enimmäismäärän, myönnettävän hyvityksen määrä on ehdotetun opintolainahyvityksen enimmäismäärä eli 7 000 euroa riippumatta siitä, suorittaako opiskelija tutkinnon tavoite- tai määräajassa.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

2) Ehdotettu opintolainahyvityksen enimmäismäärä 7 000 euroa, voi johtaa siihen, että yliopistossa kaksiportaista tutkintoa suorittava opiskelija hakee opintolainahyvityksen jo alemman korkeakoulututkinnon suoritettuaan. Opintolainahyvityksessä huomioitava opintolainan enimmäismäärä on 180 opintopisteen laajuisessa alemmassa korkeakoulututkinnossa 22 950 euroa. Jos opiskelija suorittaa kyseisen tutkinnon säädetyssä tavoiteajassa, hän voi saada opintolainahyvitystä 6 727,50 euroa eli lähes ehdotettavan opintolainahyvityksen enimmäismäärän. Kannustin suorittaa sekä alempi että ylempi korkeakoulututkinto tutkintojen yhteenlasketussa tavoitteellisessa suorittamisajassa on siten vain 272,50 euroa.

   Jos opiskelijat hakisivat jatkossa useammin opintolainahyvityksen jo alemman korkeakoulututkinnon perusteella, tarkoittaisi se opintolainahyvityksen toimeenpanon näkökulmasta manuaalisesti käsiteltävien hakemusten määrän lisääntymistä Kelassa.

3) Turhien valitusten ja oikaisupyyntöjen määrä voi kasvaa tilanteissa, kun myönnettävän hyvityksen enimmäismäärään ei vaikuta se, onko opiskelija suorittanut tutkinnon tavoite- tai määräajassa. Toisaalta opiskelija, jolle myönnetään opintolainahyvitys määräajassa suoritetun tutkinnon perusteella, ei välttämättä ymmärrä, että hän voisi mahdollisesti saada enemmän hyvitystä, jos hänellä on sellainen laissa säädetty pidennysperuste, jonka perusteella tutkinto olisi suoritettu tavoiteajassa.

4) Hyvityksen määrän pieneneminen vaikuttaa erityisesti ulkomailla opintoja suorittavilla. Esimerkiksi 360 opintopisteen laajuisen yliopistotutkinnon ulkomaisessa korkeakoulussa suorittava opiskelija voi saada opintolainahyvitystä enintään 14 120 euroa. Jatkossa hyvityksen enimmäismäärä olisi 7 000 euroa.

5) Opintolainahyvityksen omavastuurajan nostaminen 2 500 eurosta 8 000 euroon kannustaa opiskelijoita nostamaan entistä enemmän opintolainaa. Tämä ei lisää lainaturvallisuutta, mikä on yksi esityksen tavoitteista.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Opintotuen periminen eräissä tapauksissa

Kela pitäisi erittäin tärkeänä asiakkaiden hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja sujuvan toimeenpanon varmistamiseksi, että uuteen opintoetuuslakiin ja lakiin yleisestä asumistuesta (938/2014) lisättäisiin regressisääntely. Asumistuen ja opintotuen asumislisän välillä on vuositasolla tuhansia asiakassiirtymiä ja on käytännössä mahdotonta ennakolta estää ajoittaista etuuksien samanaikaista maksamista. Väärältä ajalta maksettu väärä etuus joudutaan nykyisellä sääntelyllä perimään takaisin raskasta takaisinperintämenettelyä käyttäen. Tilanne aiheuttaa asiakkaille tarpeetonta huolta ja epävarmuutta ja Kelalle turhia toimeenpanokustannuksia. Toimeenpanossa joudutaan pitkiin selvittelyihin tilanteissa, joissa selvittelyllä ei ole vaikutusta lopputulokseen. Perusteettomasti maksetut etuudet on perittävä takaisin, esimerkiksi ajalla 08/2025 – 02/2026 perittiin takaisin noin 1,5 miljoonaa euroa ko. tilanteissa.

Muualla sosiaaliturvan toimeenpanossa vastaavat tilanteet hoidetaan regressimenettelyllä, joka on asiakkaalle selkeämpi tapa hoitaa kyseiset teknisluonteiset maksujen kuittaustilanteet. Kela on ehdottanut asumislisän ja asumistuen regressisääntelyä jo aikaisemmin ja toistanut ehdotuksensa opintoetuuslain valmisteluvaiheessa. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on kannattanut opetus- ja kulttuuriministeriölle toimittamassaan lausunnossa regressisääntelyn lisäämistä opintoetuuslakiin ja lakiin yleisestä asumistuesta.

Regressisääntely mahdollistaisi opintotuen asumislisän liikamaksujen perimisen samalle ajalle takautuen myönnettävästä yleisestä asumistuesta ja toisin päin, samoin kuin esitetään 65 §:ssä opintotuen liikamaksun perimisestä muista samalle ajalle takautuen myönnettävistä opintotuen estävistä etuuksista. Asiakkaan oikeusturva ei heikkene regressimenettelyssä, koska hän saa aina valituskelpoisen päätöksen, johon voi halutessaan hakea muutosta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta ja vakuutusoikeudelta.

Kela ei tunnista opintotuen asumislisän ja asumistuen välillä mitään sellaisia periaatteellisia tai tosiasiallisia syitä, joiden takia regressimenettelyä ei voitaisi käyttää myös näissä siirtymissä asiakasystävällisen ja sujuvan toimeenpanon varmistamiseksi.

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Asumislisän sitominen indeksiin

Opintorahan määrä on sidottu kansaneläkeindeksiin. Esityksessä on todettu, että opintorahan indeksitarkistuksella pyritään säilyttämään etuuden reaaliarvo ja varmistamaan osaltaan opiskelijan elintason säilyminen samalla tasolla. Kela esittää, että myös opintotuen asumislisä tulisi sitoa indeksiin kuten yleinen asumistuki. Opintotuen asumislisä on tasoltaan pienempi kuin muut Kelan myöntämät asumisen tuet ja ilman indeksitarkistuksia asumisen tuen taso heikkenee entisestään.

Majoitus- ja matkakorvaus Kelan toimeenpantavaksi

Esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuuslaista kumottaisiin oppivelvollisten majoitus- ja matkakorvausta koskevat säännökset ja vastaavat säännökset lisättäisiin opintoetuuslakiin ja koulumatkatukilakiin. Kela toteaa, että Kelalle suunnitellut uudet etuudet/etuuksien osat ovat kohtuullisella työmäärällä toimeenpantavissa, jos koulutuksen järjestäjä tallentaa opintoetuuslain 26 §:n mukaisen majoituskorvaukseen tarvittavan tiedon ja koulumatkatukilain 5 a §:n mukaisen matkakorvaukseen tarvittavan tiedon opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon riittävän ajoissa. Kela muistuttaa, että oppivelvollisten majoitus- ja matkakorvausten maksamisen siirtäminen Kelan toimeenpantavaksi voi lisätä kyseisten etuuksien käyttöastetta aikaisempaan verrattuna.

Muiden muutosten osalta muun kuin oppivelvollisuuslain 16 §:n mukaisen maksuttoman koulutuksen tukiajan rajaaminen 52 tukikuukauteen ja opintolainahyvityksen kaksiportaisuus tulevat vaatimaan isoja järjestelmämuutoksia Kelassa. Lisäksi opintolainahyvityksen kaksiportaisuus tulee aikaisemmin mainituissa tilanteissa haastamaan myös asiakasohjausta. Kela tekee tarkemman arvion lisääntyvästä työstä esityksen edetessä ja lisääntyvä työmäärä tulee korvata Kelalle täysimääräisesti.

Kelan etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikön opintotukiryhmä

Piia Kuusisto

etuuspäällikkö

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi